

MOKSLO KOMUNIKACIJA

Lyčių studijų mokslo komunikacija 1992–2012 metų periodinių leidinių straipsniuose

Lijana Stundžė

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto
Informacijos ir komunikacijos instituto lektorė
Faculty of Communication Vilnius University
Institute of Information and Communication, Lecturer
El. paštas: lijana.stundze@kf.vu.lt

Straipsnyje analizuojami formaliosios mokslo komunikacijos mokslininkas visuomenei (mokslo populiarinimas) teoriniai aspektai ir pristatomas lyčių studijų mokslo populiarinimo periodinėje spaudoje tyrimas. Atliekant šį tyrimą buvo analizuojami Lietuvos periodiniuose leidiniuose 1990–2012 metais publikuoti straipsniai, kuriose visuomenei pristatoma lyčių studijų problematika. Mokslo populiarinimo produkcija nagrinėjama pagal keletą kriterijų: straipsnių tematiką, straipsnių kiekį periodiniuose leidiniuose, daugiausia publikacijų pateikusius autorius bei jų priklausomybę mokslo institucijoms. Straipsnio tikslas – išanalizuoti lyčių studijų mokslo populiarinimo raiškas 1992–2012 metų periodiniuose leidiniuose. Siekiant šio tikslo teorinėje straipsnio dalyje aptariama mokslo populiarinimo svarba; nagrinėjami teoriniai mokslo populiarinimo aspektai, o tyrimo dalyje pristatoma lyčių studijų mokslo populiarinimo raiškų 1992–2012 metų periodiniuose leidiniuose analizė.

Pagrindiniai žodžiai: mokslo komunikacija – mokslininkas visuomenei, mokslo populiarinimas, lyčių studijos, periodiniai leidiniai.

Įvadas

Mokslas XXI amžiuje padeda atsakyti į daugelį klausimų, o komunikacija – užtikrinti naujų žinių kūrimą bei transformavimą į inovatyvius produktus ar paslaugas. Mokslas yra neatskiriama visuomenės gyvenimo dalis ir negali gyvuoti be visuomenės dėmesio, nes mokslas neegzistuoja pats savaime. Šiandien neabejojama mokslo nauda visuomenei, nes šiuolaikinė visuomenė turi būti informuota, gebėti naudotis mokslo rezultatais, kad galėtų pati priimti motyvuotus ir pagrįstus sprendimus.

Šio straipsnio tikslas – išanalizuoti lyčių studijų mokslo komunikacijos mokslininkas visuomenei (mokslo populiarinimo) raiškas. Šiam tikslui pasiekti keliami tokie uždaviniai: aptarti mokslo populiarinimo svarbą; išanalizuoti mokslo populiarinimo teorinius aspektus bei ištirti lyčių studijų mokslo populiarinimo raiškas 1992–2012 metų periodiniuose leidiniuose. Darbo objektas formalioji mokslo komunikacija (mokslo populiarinimas). Mokslo žinių sklaidos kanalas – periodinė spauda. Straipsnis parengtas naudojant mokslinės

literatūros analizės, sisteminimo, lyginimo ir apibendrinimo metodus.

Mokslo komunikacija sudaro galimybes mokslininkams dalintis savo tyrimų išvalgomis, kurios padeda geriau suprasti supantį pasaulį. Tai gali padėti jauniems žmonėms pasirinkti mokslininko karjerą (Treise, Weigold, 2002). Moksliniai tyrimai ir inovacijos yra ekonomikos augimo pagrindas, o mokslo populiarinimas svarbus mokslui, jo vertinimui, nes suteikia matomumą, pasitikėjimą mokslininkų veikla ir pačiu mokslu (Testa, 2006). Pasitikėjimas yra susijęs ne tik su pačiais mokslininkais, bet ir su mokslo metodais, atradimais, rekomendacijomis bei technologijomis (Roberts ir kt., 2013).

Mokslininkų Nevinskaitės, Eriksono, Jaseliūno, Gečienės (2007) atlikto tyrimo rezultatai papildė šiuos teiginius keletu aspektų, kurie akcentuoja žinių apie mokslą ir jo supratimą svarbą visuomenėje. Teigiama, kad mokslo populiarinimas yra svarbus:

- mokslo raidai. Tik informuodama visuomenę, mokslo bendruomenė galėtų pritraukti naujus narius, o informuota visuomenė, remti mokslą;
- ryšiui tarp visuomenės mokslinio raštingumo ir ekonominio šalies išsivystymo lygio, nes mokslinis raštingumas skatina inovatyvumą ir technologijomis grįsto verslo plėtrą;
- žinojimas apie mokslą svarbus ir individams – pagrindinių mokslo žinių turėjimas ir technologijų supratimas yra naudingas visiems visuomenės nariams;
- moksliniam raštingumui, kuris įgalina politinį dalyvavimą, ypač klausimais, kuriems reikia mokslinių žinių ir supratimo.

Šių mokslininkų teiginius ir išvalgas papildė Lietuvos mokslo ir studijų sistemos būklės 2030 metais vizija „Mokslioji Lietuva 2030“ (2011), kurioje teigiama, kad mokslo komunikacija yra artimai susijusi su

atviros ir demokratinės visuomenės vertybių, darnaus vystymosi nuostatų perteikimu, asmens kūrybiškumo, inovatyvumo ir verslumo ugdymu. Mokslo populiarinimo tikslas yra ne tik populiarinti mokslą, bet ne mažiau svarbu ugdyti žinių visuomenę, pajėgią suvokti mokslo reikšmę tiek politiniame, tiek socialiniame, tiek ekonominiame kontekste (Ruth ir kt., 2005).

Apibendrinant šias išvalgas akivaizdu, kad mokslo populiarinimas ne mažiau svarbus už komunikaciją tarp pačių mokslininkų, nes mokslo populiarinimas ne tik sustiprina mokslo rezultatų sklaidą, bet ir ugdo visuomenę, pajėgią įvertinti mokslo rezultatus ir juos tinkamai panaudoti.

Mokslo populiarinimo teorinės apibrėžtys. Burns, Connor ir Stocklmayer (2003) teigia, kad mokslo komunikacija nėra paprastas mokslininkų skatinimas daugiau kalbėti apie mokslo rezultatus. Šie mokslininkai mokslo populiarinimą siūlo analizuoti apibrėžiant šių esminių kategorijų sąveiką:

- Visuomenę, kuri suvokiama kaip labai heterogeniška grupė, turinti savo požiūrius, interesus, poreikius, mokslo žinias. Mokslininkai išskiria skirtingas visuomenės grupes, kurios turi skirtingą suvokimo lygį ir telkia dėmesį į skirtingas detales:
  - mokslininkai industrijoje, akademinėje bendruomenėje ir vyriausybėje;
  - tarpininkai: komunikatoriai (pvz., žurnalistai, švietėjai, nuomonės formuotojai);
  - sprendimų priėmėjai: politikos formuotojai vyriausybėje ir kt. institucijose.
- Rezultatai (apibrėžiami kaip veiklos išdava) ir atsakas – veiksmai, jausmai, pokyčiai sukelti mokslo stimulų ar įtakos; šiuos rezultatus sunku įvardyti ir apibrėžti.

- Sąmoningumas apibūdina individų santykį su mokslu ir kuria platesnes konotacijas.
- Domėjimasis mokslu (*public awareness of science*) apibūdinamas kaip pozityvus požiūris į mokslą; šis požiūris susijęs su įgūdžiais bei elgesiu.
- Bendras mokslo supratimas (*public understanding of science*): turinio ar esminių mokslo žinių, tyrimo metodų, mokslo kaip socialinio verslo suvokimas (nauda individams ir visuomenei).
- Mokslinis raštingumas (*scientific literacy*) apima keletą lygių, o bendrai suprantamas kaip gebėjimas suvokti supantį pasaulį, domėtis mokslo diskursais, gebėjimas identifikuoti klausimus, gebėjimas daryti išvadas, priimti sprendimus.
- Mokslinė kultūra (*scientific culture*) – kompleksas vertybių, praktikų, metodų, požiūrių, pagrįstų universalumu, logine seka. Tai integruota visuomenės vertybių sistema, kuri vertina, skatina ir remia mokslą bei skleidžia mokslinį raštingumą. Mokslinė kultūra gali būti suvokiama kaip individų ir visuomenės mokslo ir technologijų įsisavinimo išraiška.

Apibendrinami mokslo populiarinimo sampratą Burns ir kt. (2003) teigia, kad mokslo populiarinimą galima apibrėžti kaip tinkamų įgūdžių naudojimą, veiklą bei dialogą, kuris paskatintų atsaką į mokslą: sąmoningumą, susidomėjimą, nuomonės formavimą ir suvokimą. Mokslo populiarinimui labai svarbu įgūdžiai, medijos ir veikla, o visa tai leidžia vykti mokslo komunikacijos procesams.

Manzin (2003) siūlo į mokslą žiūrėti kaip į procesą, o ne produktą, nes toks požiūris demistifikuoja mokslą ir atveria duris paprastiems žmonėms matyti pačius save kaip mokslo atradimų proceso dalyvius. Mokslo populiarinimui pasirinkta komunikacijos

strategija taip pat priklauso nuo to, kaip žiūrima į mokslą (Manzin, 2003), pavyzdžiui, jei mokslininkas mokslą traktuoja kaip žinių sandėką, tai komunikacinė sąveika pasižymės pastangomis perduoti informaciją iš mokslininko ar eksperto visuomenei. Šis požiūris sumažina visuomenės kaip nekritiškos masės išitraukimą į mokslo žinių kūrimą. Kita vertus, jei mokslas suvokiamas kaip nuolatinės pastangos padėti suvokti fizinį pasaulį, visuomenė gali kritiškai vertinti mokslą.

Mokslo populiarinimui turi įtakos ir kultūra, kuri traktuojama kaip būdas, kuriuo grupės žmonių mato savo gyvenimišką patirtį, šiuo atveju į kultūros sampratą įeina komunikacija, socialinės struktūros, papročiai, požiūriai, vertybės, lūkesčiai, įgūdžiai, elgsena, technologijos, nuo to priklauso, kaip kiekviena kultūra suvoks mokslą ir jo turinį (Manzin, 2003).

Mokslo populiarinimas dažniausiai atliekamas žurnalistų, kurių specializacija – tam tikros mokslo sritys, arba pačių mokslininkų. Tam naudojamos įvairios mokslo populiarinimo formos ir kanalai: straipsniai žurnaluose ir laikraščiuose, viešos paskaitos, interviu, dalyvavimas televizijos ir radijo laidose. Tai yra klasikinės didžiąjai auditorijos daliai prieinamos formos. Tačiau šiandien mokslo populiarinimas vyksta ir kitomis priemonėmis: tyrėjų naktys, mokslo kavinės, mokslo muziejai, įvairios programos, remiančios mokslo sklaidą, mokslo komunikacija socialiniuose tinkluose, straipsniai internete, vaikų universitetai ir kt.

Vienas esminių skirtumų, atskiriančių mokslo komunikaciją *mokslininkas mokslininkui* nuo *mokslininkas bendruomenei* yra tas, kad mokslą populiarinantis mokslininkas turi tikslą sudominti visuomenę atliekamais tyrimais, skatinti ją domėtis mokslo laimėjimais bei įtraukti į diskusijas. Akivaizdu, kad mokslininkui, vykdančiam

mokslo populiarinimą, reikalingi kitokie įgūdžiai nei mokslo komunikacijos *mokslininkas mokslininkui* procese. Šie įgūdžiai yra susiję su mokslu tarpasmeniniu ir viešuoju lygmeniu, su gebėjimais modeliuoti, organizuoti ir vykdyti mokslo veiklas ir yra neapčiuopiamas mokslo komunikacijos pagrindas.

Todėl mokslininkas, siekiantis pasidalyti savo moksliniais rezultatais, turi būti ne tik geras savo srities specialistas, bet ir kompetentingas komunikacijos srityje, turėti puikius komunikacinius įgūdžius, kurie apima gebėjimą aiškiai, visiems suprantama kalba papasakoti apie mokslinius tyrimus. Komunikacijos įgūdžiai yra susiję ir su komunikacinės sąveikos kontekstu – vienokių įgūdžių reikės norint parengti mokslo populiarinimo straipsnį, kitokių rengiant pranešimą spaudai ar ketinant duoti interviu. Todėl mokslo populiarinimas yra veiklos sritis, kuriai būtini ir žurnalistiniai gebėjimai, ir mokslinė kompetencija, ir net švietimo metodų išmanymas.

Pupelienė (2015) teigia, kad mokslo populiarinimo tekstuose mokslinė informacija perduodama adaptuota. Todėl mokslininkė labai svarbiu aspektu laiko mokslo žinių prieinamumą. Pasak jos, mokslo populiarinimo tekstų autorius mokslo žinias turi perteikti aiškiai, prieinamai, paveikiai, o konkretumas gali būti vertinamas kaip vienas populiarinimo principų. Reikia pasakyti, kad mokslas turi savo specializuotą kalbą, todėl siekiant efektyvaus jo suvokimo svarbu vartoti kalbą, kurią suprastų visuomenė. Šiandien, siekdamas įdomiai ir patraukliai pristatyti mokslinių tyrimų rezultatus, mokslininkas turi pasitelkti ir kūrybiškumą.

Taip pat reikia atkreipti dėmesį, kad ypatingą reikšmę populiarinant mokslą turi ir tikslinė auditorija, kuri yra apibrėžiama kaip plačioji visuomenė, kurią sudaro individai, nesantys tos mokslo srities specialistai.

Todėl vienas iš svarbesnių reikalavimų, keliamų mokslo populiarinimo siekiantiems mokslininkams, yra gebėjimas numatyti tikslinės auditorijos požymius, kurie yra tiesiogiai susiję su mokslo populiarinimo pranešimu, jo turiniu, pasirinktomis kalbos priemonėmis, vaizdine medžiaga, pavyzdžiais, argumentais ir pan. O siekiant efektyvios komunikacijos mokslo populiarinimo informacija turi būti pateikiama kalba, kuri yra suprantama kiekvienam individui, neturinčiam tos srities žinių.

Informacijos patikimumas taip pat yra svarbus populiarinant mokslą. Paprastai žmonės labiau pasitiki ta informacija, kurią suvokia kaip neutralią ir nepriklausomą. Jie yra labiau linkę pasitikėti universitetų mokslininkais, tyrėjais, sveikatos kampanijomis, televizijos žiniomis ir dokumentika (Science and the public..., 2001).

Tal ir Wansink apibendrindami įvairių mokslininkų (Segal and Richardson, 2003; Miller, 2003; Constantinides, 2001; Prelli, 1989), tyrinėjusių pasitikėjimą moksline informacija ir apskritai mokslu, duomenis teigia, kad pasitikėjimas mokslo informacija iš dalies yra susijęs su *mokslo etosu*, kuris suprantamas kaip auditorijos mokslo retorikos ir paties kalbėtojo, šiuo atveju mokslininko, suvokimas. Mokslo etosą lydi praktinė išmintis, intelektas, patirtis, moralinės charakteristikos ir gera valia. Kartu šios savybės turi didesnę įtikinamąjį poveikį. Tais atvejais, kai žmonės abejoja informacijos teisingumu, jie linkę pasikliauti kalbėtoju. Todėl mokslo etosas gali būti pagrindas juo pasitikėti. Mokslo etosas susijęs su socialinėmis normomis, kurios apibrėžia, kas gali būti suvokiama kaip patikima moksle (Tal, Wansink, 2016). Mokslinio šaltinio patikimumas gali stipriai paveikti ir įtaigumą.

Wolpert (2008) mokslo populiarinimo specifiką papildo dar keliais aspektais. Teigiama, kad mokslas yra žinių tinklas, turintis

įvairius sudėtingumo lygius, todėl kartais gali būti sunku suprasti kad ir labai siaurą sritį, neturint pamatinių žinių. Mokslininkai turi susikūrę savo disciplinų žemėlapius, tačiau visuomenė to nežino. Kaip svarbus aspektas yra išskiriamas ir *prasmės nebuvimas*. Siekiant suprasti, reikia norėti suprasti ir tikėti, kad gali tai padaryti. Pirmoji problema, su kuria susiduriama, yra ta, kad mokslo objektas dažnai yra ar dažnai atrodo nutolęs nuo realaus gyvenimo. Geoffrey (1987) teigia, kad mokslo suvokimas turėtų būti grindžiamas: nauda mokslui; nauda ekonomikai; nauda individams; nauda sprendimų priėmimo procesams; nauda visuomenei; intelektine nauda; estetinė nauda; moraline nauda. *Nenatūralus mokslo pobūdis* yra dar viena priežastis, kodėl mokslas suvokiamas kaip sudėtingas.

Mokslo populiarinimas, kaip viena iš mokslo komunikacijos raiškų, turi skirtingus reikalavimus, normas ir vyksta skirtinguose kontekstuose. Tikėtina, kad gali kilti nesusipratimų siekiant pasidalyti mokslo idėjomis su visuomene. Todėl norint efektyvios mokslo rezultatų sklaidos visuomenei reikia atkreipti dėmesį į visus išanalizuotus aspektus, kurie turi įtakos mokslo rezultatų suvokimui ir apskritai mokslo populiarinimo efektyvumui.

Mokslo populiarinimo modeliai

Teorinėje literatūroje, analizuojančioje mokslo suvokimą, akcentuojami keli istoriškai susiklostę ir išsivytę modeliai. Brossard ir Lewenstein (2010) remdamiesi įvairiais autoriais išskyrė ir apibendrino keturis mokslo populiarinimo komunikacijos modelius, kurie atspindi mokslo populiarinimo raidą ir esmę: deficito, kontekstinį, bendrųjų kompetencijų ir dialogo. Trench (2008) išskiria tris mokslo populiarinimo modelius: deficito, dialogo ir dalyvavimo,

akcentuodamas, kam šiuose modeliuose skiriamas dėmesys. Teigiama, kad bendrųjų kompetencijų modelis susikloja su kontekstiniu. Taip pat Trench (2008) pažymi, kad sunku išskirti dominuojantį mokslo populiarinimo modelį ir kad visi trys yra naudojami priklausomai nuo aplinkybių.

Deficito modelis. Šio modelio šalininkai teigia, kad skeptiškas visuomenės požiūris į mokslą yra grindžiamas relevančių žinių stoka. Šių žinių stoka gali būti panaikinta dalijantis žiniomis su visuomene, tačiau šis dalijimasis vyksta vienpusiškai, nors mokslinis raštingumas suprantamas kaip bendrų mokslo principų, procesų, mokslo vaidmens suvokimas visuomenėje (Lewenstein, 2003).

Kontekstinis modelis. Pupelienė (2015) teigia, kad 1970 m. pabaigoje labai paplito socialiniai judėjimai (aplinkos apsaugos, taikos, moterų), kurie skatino visuomenės abejones mokslo pasiekimais. Minėtuose socialiniuose judėjimuose buvo diskutuojama apie individų vaidmenį sprendžiant mokslo ir technologijų klausimus bei nagrinėjamas teisės būti mokslo ekspertais klausimas. Pamažu tapo aišku, jog mokslo populiarinimas – ne vien tik žinių supaprastinimas, bet ir gana sudėtingas visuomenės bei jos mokslo vizijos kūrimo procesas. Konteksto modelio šalininkai teigia, kad individai informaciją apdoroja veikiami socialinių ir psichologinių veiksnių, kuriems turi įtakos kultūrinis kontekstas ir asmeninės patirtys bei aplinkybės. Mokslo žinios yra interpretuojamos atsižvelgiant į šiuos veiksnius. Mokslo populiarinimo funkcija šiame modelyje yra ne tik skleisti mokslo žinias, bet ir siekti abipusio supratimo. Mokslininkai dalijasi žiniomis, tačiau kartu stengiasi įsijausti į auditoriją, jos poreikius, vertybes, požiūrius, esamas žinias ir pagal tai organizuoja pranešimo turinį.

Bendrujų kompetencijų modelis. Šis modelis teigia, kad kaip visuomenė priima ir supranta mokslą, yra nulemta ir bendrųjų žinių, susijusių su visuomenės istorinėmis, ekonominėmis, kultūrinėmis aplinkybėmis. Pasak Pupelienės (2015), bendrųjų kompetencijų modelis pagrįstas realių bendruomenių gyvenimo ir istorijų žiniomis, vietinės kultūros palikimu. Bendrųjų kompetencijų modelio šalininkai teigia, jog mokslininkai dažnai yra per daug pasitikintys savo kompetencija ar net arogantiški ir atmeta lokalias žinias, kurios dažnai gali būti tinkamos kaip techninės žinios sprendžiant problemas (Lewenstein, 2003). Trench (2008) bendrųjų kompetencijų modelį tapatina su kontekstiniu.

Dalyvavimo modelis. Šis modelis apima deficito ir konteksto modelius, nes jame dėmesys skiriamas kontekstui ir turiniui kartu. Šis modelis visuomenę traktuoja kaip pajėgią dalyvauti mokslo kūrimo procesuose. Veikla, akcentuojama šiame modelyje, skatina visuomenės narius domėtis mokslo pasiekimais ir jų poveikiu visuomenei. Tokia veikla stiprina ryšius tarp mokslininkų ir visuomenės bei skatina visuomenės dalyvavimą moksliniuose debatuose. Modelis aiškina, kaip plačioji visuomenė interpretuoja ir supranta mokslinius konceptus, todėl dažnai iškeliama viešo dialogo apie mokslą ir technologijas problema (Pupelienė, 2015). Taigi šiuo

atveju daugiau dėmesio skiriama mokslo ir visuomenės santykiams. Lewenstein (2006) kritikavo šį modelį dėl to, kad jis koncentravosi į mokslo procesą, bet ne į turinį.

Trench (2008) išskiria tris mokslo populiarinimo modelius: deficito, dialogo ir dalyvavimo, akcentuodamas, kam skiriamas dėmesys. Trumpi modelių apibūdinimai pateikiami 1 lentelėje.

Apibendrinant mokslo populiarinimo modelius matyti, kad šių modelių tipologija mokslo komunikaciją (mokslo populiarinimą) atskleidžia kaip daugialypį keitimosi žiniomis procesą, kuriam turi įtakos įvairūs veiksniai, kontekstai, aplinkybės, technologijos. Aptarti modeliai rodo, kad esama ryšio tarp komunikatoriaus (mokslininko ar mokslo žurnalisto) ir jo žinių suvokimo bei žinių komunikavimo tikslo.

Todėl remiantis Testa (2006) galima teigti, kad šiandien mokslo populiarinimas nėra paprasta informacijos sklaida, kartu tai ir procesas, kuriame skirtingi „žaidėjai“ kuria žinias, pranešimus, požiūrius. Mokslo las čia atlieka svarbiausią vaidmenį, tačiau kiekvienas gali išreikšti savo mintis ir pan.

Tačiau labai dažnai mokslo tyrimų populiarinimas laikomas antrine veikla, palyginti su mokslo publikacijomis; taip pat mokslininkai konstatuoja, kad teigiamas ryšys sieja mokslo publikacijas ir mokslo populiarinimo leidinius, o mokslo tyrimų populiarinimas yra panašesnis tarp „minkš-

1 lentelė. *Mokslo populiarinimo modeliai* (pagal Trench, 2008)

<i>Komunikacijos modelis</i>	<i>Dėmesys</i>	<i>Apibūdinimas</i>	<i>Tikslas</i>
Deficito	Turiniui	Informacijos perdavimas, viapusė komunikacija	Žinių perdavimas
Dialogo	Kontekstui	Konsultacijos, derybos, dvipusė komunikacija	Diskusija dėl tyrimų poveikio
Dalyvavimo	Turiniui ir kontekstui	Žinių kūrimas, daugiakryptė komunikacija	Ne tik informuoti visuomenę, bet ir kurti aktyvų dialogą

tųjų“ mokslų (humanitarinių ir socialinių) nei tarp „kietųjų“ (gamtos, medicinos, technologijų ir kt.) (Entley, Kyvik, 2011).

Mokslininkų grupės (Nevinskaitė ir kt., 2007) atlikta mokslo populiarinimo analizė išryškino aktualiausias problemas, su kuriomis susiduriama šioje srityje. Studijoje konstatuojama, kad mokslo populiarinimas yra gana nauja veikla nepriklausomoje Lietuvoje, nors ir turinti kai kurias praeities tąsas, pavyzdžiui, „Žinijos“ draugija, kuri šiemet mini 90 metų švietimo veiklos jubiliejų. Tačiau mokslininkai identifikavo problemas, su kuriomis susiduria mokslo populiarinimas. Šios problemos susijusios su struktūriniais aspektais ir mokslo populiarinimo vadyba:

- nepakankamas dėmesio skiriama mokslo plėtrai ir investicijoms;
- nesirūpinama mokslo sistemos atnaujinimu ir atjauninimu;
- stinga strateginio mąstymo ir nenorima aktyviai prisiiinti atsakomybės;
- taikomos neadekvačios priemonės;
- trūksta mokslo vadybos;
- stokojama mokslo finansavimo modelio, motyvacijos mokslininkams dalyvauti mokslo populiarinimo veikloje;
- mokslo institucijos informaciją skleidžia nepakankamai;
- trūksta nuolatinės mokslo populiarinimo struktūros, nuolatinių informacinių ir fizinių erdvių bei nuolatinių veikėjų;
- informacija koordinuojama nepakankamai;
- trūksta mokslo populiarinimo erdvių susitikimams;
- stinga verslo požiūrio į mokslo populiarinimą.

Šiuos įvardytus su mokslo populiarinimu susijusius aspektus galima papildyti dar vienu, kuris yra ne mažiau svarbus nei struktūriniai: pasigendama mokslo komunikatorių, t. y. mokslininkų ir mokslo

žurnalistų, kurie galėtų aiškiai, suprantamai, o kartu ir profesionaliai pristatyti mokslinių tyrimų rezultatus. Todėl, siekiant efektyvaus mokslo populiarinimo, svarbu ne tik peržengti struktūrinius barjerus, bet ir rengti metodikas bei mokymus, kurie padėtų mokslininkams būti efektyviems mokslo populiarinimo proceso dalyviams.

Tyrimas „Lyčių studijų mokslo populiarinimas 1992–2012 m. periodiniuose leidiniuose“

Pasaulio kontekste lyčių studijos yra gana jauna tarpdisciplininė mokslo sritis, kuri ėmė plėtotis XX a. 8-ajame dešimtmetyje. Lietuvoje domėjimasis lyčių studijomis prasidėjo 1992 m., Vilniaus universitete įkūrus Moterų studijų centrą, kuris 2002 metais buvo pervadintas į Lyčių studijų centrą. Panašūs centrai buvo įkurti ir Šiaulių, Kauno technologijos bei Klaipėdos universitetuose, tačiau pastarųjų dviejų centrų veikla nebuvo itin išplėtotą ir šiuo metu nevykdoma. Aktyviausiai veikia Vilniaus universiteto Lyčių studijų centras ir Šiaulių universiteto Lyčių studijų centras.

Šiandien pasauliniu mastu lyčių studijos apima tris pagrindinius laukus: socialinės lyties (*gender*), biologinės (*sex*) ir seksualumo; lyties struktūrinių sankirtų (*intersectionality*) ir aktyvizmo; teorinę ir metodologinę prieigas. Vertinant lyčių problematiką mokslo kontekste, konstatuotina, kad lyčių studijos yra integrali įvairių mokslo sričių dalis: istorijos, literatūros, sociologijos, teisės, komunikacijos, ekonomikos, aplinkosaugos ir kt. Tiek pasaulio, tiek Lietuvos mastu lyčių studijos yra susijusios su akademinė veikla. Lyčių studijų problematika išsamiau yra aptarta mokslo leidinyje „Lyčių studijos ir tyrimai“ (Stundžė, 2014).

Šiame straipsnyje pristatomo tyrimo tikslas – išanalizuoti lyčių studijų mokslo

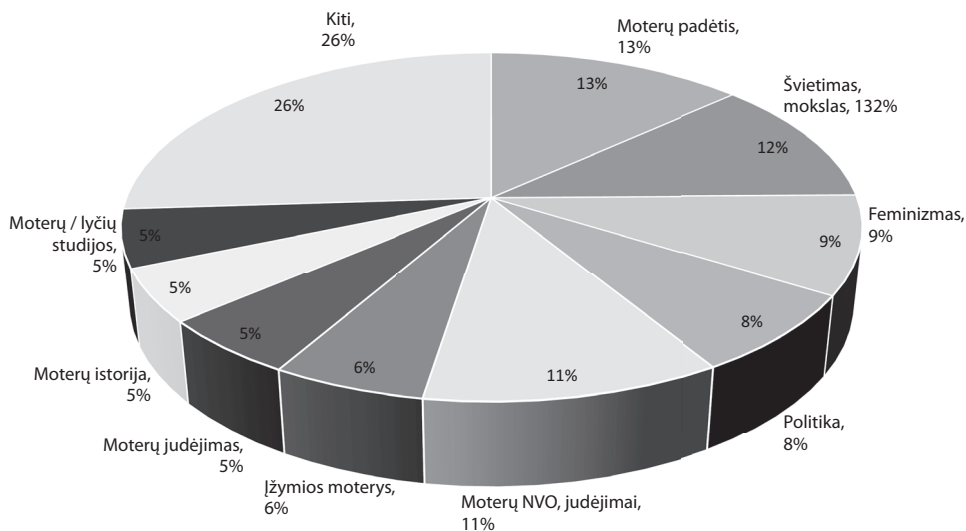
populiarinimo raiškas 1992–2012 metų periodiniuose leidiniuose. Periodiniu leidiniu laikomas to paties pavadinimo, tačiau naujo turinio, numeruotas bei datuotas vienodo formato ir apimties, reguliariai leidžiamas leidinys – žurnalas, laikraštis, biuletenis*. Tyrime naudojama Lyčių studijų centre surinkta lyčių studijų bibliografija, kuri apima 20 metų laikotarpį (1992–2012).

Tyrimui pasitelkiami kiekybiniai mokslo komunikacijos tyrimo metodai, kuriais analizuojama formalioji lyčių studijų mokslo populiarinimo komunikacija *mokslininkas visuomenei*.

Vykdam tyrimą identifikuotas ir išanalizuotas teminis straipsnių lyčių studijų tematika pasiskirstymas; nustatyti daugiausia straipsnių publikavę periodiniai leidiniai ir jų produktyviausias laikotarpis; daugiausia straipsnių publikavę mokslininkai ir jų institucinė priklausomybė. Vykdam tyrimą, iš Lyčių studijų centre surinktos lyčių studijų

bibliografijos (1992–2012) buvo atrinkti 229 straipsniai, atitinkantys šio tyrimo objektą, šie straipsniai buvo publikuoti 81 pavadinimo periodiniuose leidiniuose.

Tyrimo rezultatai. Atliekant straipsnių teminę analizę buvo išskirtos temos, kuriomis buvo publikuota daugiausia straipsnių, populiariančių lyčių studijas. Lietuvoje tik pradėjus domėtis lyčių studijomis buvo aktualios įvairios su lytimi susijusios temos, tyrimo metu šios temos priskirtos teminei rubrikai *Moters padėtis*. Ši tema yra labai plati ir apima lyčių problematiką įvairiuose kontekstuose, pavyzdžiui, darbo rinkoje, muzikos srityje, žiniasklaidoje ir kt., nes tie kontekstai yra pavieniai, todėl buvo sujungti į vieną teminį bloką. Reikia atkreipti dėmesį, kad apie vyrų padėtį nebuvo rašoma, todėl teminė rubrika ir vadinasi *Moterų padėtis*. Šia tema paskelbta 13 proc. visų straipsnių. Kita populiari tema, kuria buvo publikuojami straipsniai, – moterų padėtis švietimo

1 pav. Teminis straipsnių lyčių studijų tematika pasiskirstymas (procentais)

* <http://www.spaudosdepartamentas.lt/lt/printing-services/leidejo-ir-spaudejo-terminu-zodynelis/p.html>

ir mokslo sistemose (12,2 proc. straipsnių). Identifikuota 11,8 proc. straipsnių, kurie gvildeno nevyriausybinų moterų organizacijų veiklą ir moterų judėjimą; 9,6 proc. straipsnių aptariama feminizmo problematika. Kitos teminės rubrikos nėra tokios gausios (publikuota po 2–5 straipsnius), todėl jos buvo sujungtos į rubriką *Kiti*, kurioje atsidūrė 26 proc. visų straipsnių diskriminacijos, homoseksualumo, prostitucijos, reprodukcinų teisių, sporto, sveikatos ir kitomis temomis. Vertinant tai, kad periodiniai leidiniai leidžiami gana dažnai, o dienraščiai – kone kiekvieną dieną, akivaizdu, kad toks teminis publikacijų pasiskirstymas yra atsitiktinis ir nenuoseklus. Susistemintas straipsnių teminis pasiskirstymas pateikiamas 1 paveiksle.

Siekiant parodyti lyčių studijų temų įvairovę, 2 lentelėje pateiktos visos periodiniuose leidiniuose aptiktos temos ir jų kiekio pasiskirstymas.

Tyrimo metu identifikuoti net 81 pavadinimo periodiniai leidiniai lyg ir liudija lyčių studijų mokslo populiarinimo sklaidos mastą, tačiau kai kuriuose periodiniuose leidiniuose buvo publikuota vos po vieną straipsnį. Reikia pabrėžti ir tai, kad dalis leidinių jau nebeleidžiama, o kitos dalies leidyba persikėlė į internetą. Leidinius, kuriuose tuo metu buvo publikuojami straipsniai lyčių studijų tematika, galima suskirstyti į kelis blokus:

- laikraščiai:
  - respublikiniai („Lietuvos rytas“, „Lietuvos aidas“, „Respublika“, „Diena“);

2 lentelė. Visų straipsnių pasiskirstymas pagal temas

<i>Straipsnių tematika</i>	<i>Straipsnių skaičius</i>	<i>Straipsnių skaičius proc.</i>
Darbas / karjera	5	2,2
Diskriminacija	3	1,3
Feminizmas	22	9,6
Homoseksualumas	4	1,7
Istorija	12	5,2
Įvaizdis / žiniasklaida	7	3,1
Įžymios moterys	14	6,1
Lygios galimybės	5	2,2
Moterų / lyčių studijos	13	5,7
Muzika, dailė, menas	2	0,9
NVO veikla, judėjimai	27	11,8
Moterų padėtis	32	14,0
Politika	18	7,9
Prostitucija	2	0,9
Religija	5	2,2
Reprodukcija	3	1,3
Seksualumas	4	1,7
Smurtas	4	1,7
Sportas	3	1,3
Sveikata	3	1,3
Šeima	6	2,6
Švietimas, mokslas	28	12,2
Teisė	2	0,9
Vyriškumas	5	2,2
Iš viso	229	100,0

- rajoniniai („Vakarinė Palanga“, „Pajūrio naujienos“, „Vakarų ekspresas“, „Šiaulių kraštas“, „Šiaulių naujienos“, „Tauragiškių balsas“ ir kt.);
- specializuoti („Valstiečių laikraštis“, „Ūkininko patarėjas“, „Šeiminkė“, „Literatūra ir menas“ ir kt.);
- populiarūs žurnalai („Šeima“, „Švyturys“, „Gabija“, „Moteris“);
- specializuoti žurnalai, biuleteniai („Kultūros barai“, „Tarp knygų“, „Kinas“, „Sveikata“, „Artuma“, „Kardas“, „Psichologija tau“, „Moters pasaulis“ ir kt.);
- mokslo institucijų leidiniai, skirti mokslui populiarinti („Spectrum“, „LMA žinios“, „Fizikų žinios“, „Mokslo Lietuva“, „Mokslas ir gyvenimas“ ir kt.).

Vertinant periodinių leidinių spektrą akivaizdu, kad lyčių studijų mokslas buvo populiarinamas gana plačiai, tačiau labai eklektiškai ir paviršutiniškai.

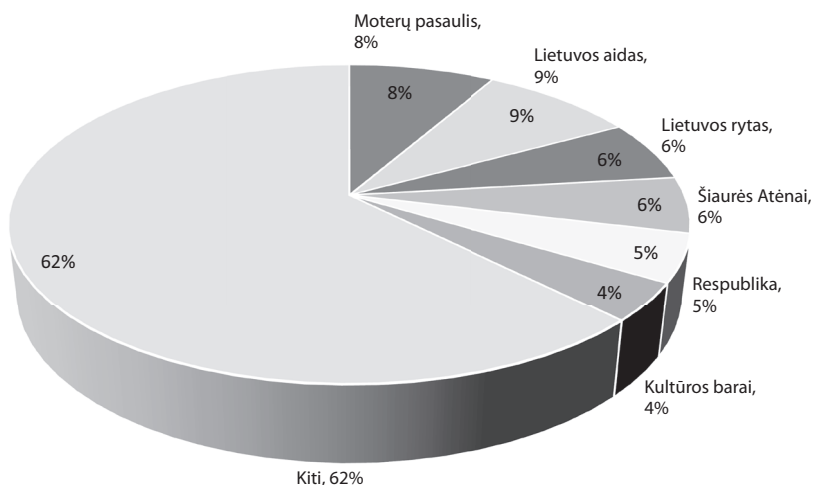
Atliekant periodinių leidinių analizę buvo nustatytas produktyviausias laikotarpis – 1992–2000 metai, kai publikuota 73 proc. visų straipsnių. O populiariausių temų pasiskirstymas šiuo laikotarpiu išlieka toks pat, kaip ir bendras, t. y. populiariausios temos yra moterų padėtis, moterys švietime ir moksle ir kt. Ieškant atsakymo į klausimą, kodėl po 2000 metų sumažėjo straipsnių periodiniuose leidiniuose, galima daryti prielaidą, kad nemaža dalis lyčių studijų mokslo populiarinimo persikėlė į mokslinius žurnalus ir virto mokslo komunikacija *mokslininkas mokslininkui*, o mokslininkai buvo labiau suinteresuoti skelbti straipsnius mokslo leidiniuose, nes to reikalavo mokslininkų atestacijos taisyklės. Dar viena priežastis yra ta, kad dalis periodinių leidinių persikėlė į internetą (mokslo populiarinimo publikacijos virtualioje terpėje šiame tyrime neanalizuotos, tai galėtų būti šio tyrimo tęstinumo dalis ir turėtų apimti

ne tik internetinius periodinius leidinius, bet ir naujienų portalus).

Analizės metu išryškėjo ne tik produktyviausias laikotarpis, bet ir nustatyti periodiniai leidiniai, kuriuose daugiausia buvo publikuojama lyčių studijų tematika. Ypatinę darbą populiarinant lyčių studijas nuveikė biuletenis „Moters pasaulis“ (1994–2002); jį leido Moterų informacijos centras, vėliau jo leidyba persikėlė į internetą, bet galiausiai buvo nustotas leisti. Šiame biuletenyje buvo publikuota 8,2 proc. visų straipsnių lyčių tematika ir juos galima traktuoti kaip mokslo populiarinimą. Vertinant šio biuletenio galimybes populiarinti lyčių studijų temas, tenka konstatuoti, kad jis buvo platinamas gana siaurai bendruomenei, dažniausiai NVO moterų organizacijoms, kurios ir šiaip buvo suinteresuotos kelti lyčių problemas, todėl nebuvo lengvai prieinamas plačiajai visuomenei, tam įtakos turėjo ir nedidelis tiražas (700–1000 egzempliorių).

Kitas periodinis leidinys, kuriame buvo keliamos lyčių problemos, yra dienraštis „Lietuvos aidas“, jame buvo publikuota 8,7 proc. visų straipsnių. Respublikiniame dienraštyje „Lietuvos rytas“ paskelbta 6,1 proc. straipsnių, populiarinančių lyčių studijas. 5,67 proc. straipsnių pasirodė dienraštyje „Šiaurės Atėnai“, 4,8 proc. – „Respublikoje“. Šių dienraščių produktyviausias laikotarpis taip pat sutampa su bendru periodinių leidinių produktyvumo laikotarpiu – 1992–2000 metai. Reikia atkreipti dėmesį, kad 4 proc. straipsnių lyčių studijų tematika publikuota žurnale „Kultūros barai“, tačiau nuo 2008 metų. Kasmet šiame žurnale pasirodo po 1–2 straipsnius lyčių studijų populiarinimo tema. Straipsnių lyčių tematika pasiskirstymas pagal leidinius, vaizduojamas 2 paveiksle.

Apibendrinant periodinių leidinių spektrą ir publikacijas juose, matyti, kad

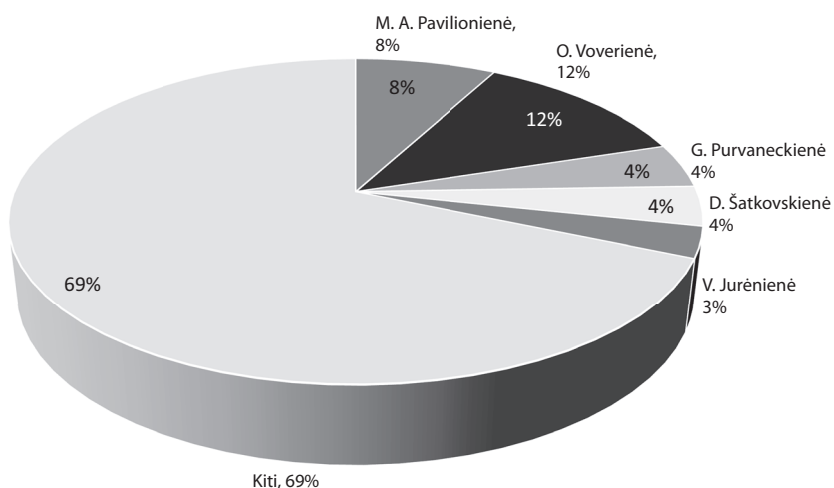
2 pav. *Straipsnių lyčių tematika pasiskirstymas pagal leidinius (procentais)*

37 proc. straipsnių lyčių tematika yra susikoncentravę šešiuose periodiniuose leidiniuose, o likę 63 proc. straipsnių išsibarstę po daugybę laikraščių, dienraščių, žurnalų, kurių didžioji dalis nebeleidžiama. Atlikta analizė parodė, kad lyčių studijų mokslo populiarinimas periodiniuose leidiniuose vyko nenuosekliai ir nekryptingai.

Vertinant straipsnių autorystę išsiskyrė keletas produktyviausių lyčių studijų tema

rašiusių mokslininkių: Ona Voverienė, Marija Aušrinė Pavilionienė, Giedrė Purvaneckienė, Dalia Šatkovskienė, Virginija Jurėnienė. Šių mokslininkių produktyvumas atsispindi 3 paveiksle.

Iš pateiktos diagramos matyti, kad 5 mokslininkių produkcija sudaro 31 proc. visos lyčių studijų mokslo populiarinimo produkcijos, o likusius 69 proc. sudaro kitų įvairioms mokslo institucijoms priklausan-

3 pav. *Mokslininkių mokslo populiarinimo produkcija (procentais)*

čių mokslininkų produkcija, kuri nėra gausi, dažniausiai apsiriboja vienu dviem mokslo populiarinimo straipsniais. Visos produktyviausios mokslininkės dirbo ar dirba Vilniaus universitete (V. Jurėnienė yra VU Kauno humanitarinio fakulteto profesorė). Daugiausiai lyčių tematika rašiusių mokslininkų veikla yra susipynusi su moksline veikla ir dalyvavimu NVO veikloje, pavyzdžiui, prof. O. Voverienė iki 2000 metų dirbo Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultete, vadovavo ir vadovauja Lietuvos moterų lygai. Šios mokslininkės publikacijų geografija įvairi – straipsniai buvo publikuoti laikraščiuose „Sąjūdžio žinios“, „Mokslo Lietuva“, „Diena“, „Lietuva“, „Draugas“, „Lietuvos aidas“, „XXI amžius“, „Tremtinys“, „Varpas“. Teminiu atžvilgiu šios mokslininkės produkcija taip pat labai įvairi: moterų politikoje, valdyme, straipsniai apie įžymias moteris, konferencijas; kiek daugiau dėmesio skiriama Lietuvos moterų lygos veiklai. Išskirti teminių blokų neįmanoma, nes interesų laukas labai platus, o publikacijų nėra daug.

M. A. Pavilionienės publikacijų tematika taip pat labai įvairi: moterų padėtis, lyčių lygybė, moters teisės; didžiausią dėmesį mokslininkė skyrė akademinėms lyčių studijoms, nes iki 2000 metų ji vadovavo Vilniaus universiteto Moterų studijų centrui. Lyčių studijų mokslo populiarinimo straipsnius publikavo ir kitų universitetų (Šiaulių, Kauno technologijos, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos) mokslininkai, tačiau šios publikacijos pavienės.

Tyrimo analizė leido padaryti įdomias įžvalgas: kai kurie mokslininkai publikuoja straipsnius įvairiuose leidiniuose, atitinkančiuose jų mokslinius interesus. Pavyzdžiui, V. Jurėnienės visos publikacijos susijusios su moterų istorijos tyrinėjimais, o straipsniai publikuojami „Valstybės žiniuose“, „Kul-

tūros baruose“, „Lietuvos aide“. Taip pat reikia atkreipti dėmesį į D. Šatkovskienės publikacijas fizikos mokslo populiarinimo leidinyje „Fizikų žinios“, čia taip pat publikuojami straipsniai, susiję su mokslininkės atliekamais moterų padėties moksle apskritai ir fizikos moksluose tyrimais. G. Purvaneckienės publikacijos, susijusios su lyčių studijomis, remiasi mokslininkės atliktais sociologiniais tyrimais.

Šis tyrimas atskleidžia tik labai nedidelę lyčių studijų mokslo populiarinimo dalį. Siekiant susidaryti visuminį mokslo populiarinimo vaizdą, tyrimą būtų galima tęsti ir papildyti kokybiniais interviu su lyčių studijų tematika straipsnius rašančiais mokslininkais, o tai sudarytų galimybę identifikuoti publikacijų poreikio, teminio pasiskirstymo priežastis ir kitus aspektus.

Apibendrinant tyrimo rezultatus konstatuotina, kad lyčių studijų mokslo populiarinimas periodiniuose leidiniuose nėra gausus, nuoseklus ir kryptingas, nors analizuotu laikotarpiu straipsniai buvo skelbiami net 81 periodiniame leidinyje.

Išvados

Atlikus lyčių studijų mokslo populiarinimo 1992–2012 metų periodiniuose leidiniuose analizę, išryškėjo keletas mokslo populiarinimo raiškos aspektų. Reikia pasakyti, kad straipsnių lyčių studijų tematika pasiskirstymas pagal temines rubrikas yra nenuoseklus, nes vienomis temomis buvo rašoma daugiau, o kitomis temomis pasirodė vos po 2–5 straipsnius. Populiariausios temos periodiniuose leidiniuose apima moters padėtį visuomenėje, moterų veiklą NVO, švietimą ir mokslą. Taip pat konstatuota, jog daugiausia publikacijų lyčių studijų tematika buvo publikuota 1992–2000 metų periodiniuose leidiniuose. Galima daryti prielaidą, kad pagrindinė tokios si-

tuacijos priežastis yra ta, kad mokslininkų publikacijos persikėlė į mokslo žurnalus ir virto mokslo komunikacija *mokslininkas mokslininkui*.

Vertinant mokslo populiarinimo produkcijos geografinį paplitimą, reikia pripažinti, kad jis yra labai platus, nes straipsniai buvo spausdinami ir respublikiniuose laikraščiuose bei dienraščiuose, ir rajoniniuose laikraščiuose, ir įvairiuose žurnaluose, ir specializuotuose leidiniuose bei mokslo institucijų mokslo populiarinimo leidiniuose. Verta atkreipti dėmesį į tai, kad plati geografinė aprėptis nereiškia ir plataus teminio pasiskirstymo bei negarantuoja nuoseklumo, nes kai kuriuose periodiniuose leidiniuose analizuojamu laikotarpiu pasirodė vos po vieną straipsnį lyčių tematika.

Atlikus tyrimą taip pat paaiškėjo, kad daugiausia straipsnių lyčių studijų mokslo populiarinimo tematika buvo publikuota specializuotame biuletenyje „Moters pasaulis“, tačiau šio biuletenio tiražas nebuvo didelis ir jis buvo skirtas specifinei NVO moterų bendruomenei. Taip pat nemaža dalis straipsnių buvo publikuota laikraščiuose ir dienraščiuose „Lietuvos aidas“, „Lietuvos rytas“, „Šiaurės Atėnai“, „Respublika“. Kadangi šie dienraščiai yra respublikiniai, galima daryti prielaidą, kad lyčių studijų mokslo populiarinimas pasiekė didesnę auditoriją visoje šalyje. Tačiau didžioji dalis (63 proc.) publikacijų buvo publikuota likusiuose leidiniuose, kurie yra skirti skirtingoms tikslinėms auditorijoms skirtingose geografinėse vietovėse.

LITERATŪRA

BENTLEY, P.; KYVIK, S. (2011). Academic staff and public communication: a survey of popular science publishing across 13 countries. *Public understanding of science*, vol. 20, no. 1 [žiūrėta 2016 m. vasario

Lyčių studijų tematika rašiusių mokslininkų autorystė nėra gausi, labiausiai išsiskyrė Vilniaus universiteto mokslininkės, publikavusios daugiausia mokslo populiarinimo straipsnių lyčių studijų tematika. Pažymėtina, kad vyrų mokslininkų, rašiusių mokslo populiarinimo straipsnius, buvo tik vienas. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad mokslininkų domėjimasis lyčių studijomis yra jų hobis ar visuomeninė veikla, o ne pagrindinė mokslinių interesų sritis, antra vertus, mokslo populiarinimas reikalauja specifinių įgūdžių, gebėjimų, tikslinės auditorijos žinojimo.

Siekiant efektyvaus, nuoseklaus mokslo populiarinimo, būtinas kompleksinis požiūris: mokslininkai turi būti suinteresuoti ir motyvuoti pristatyti savo mokslinių tyrimų rezultatus visuomenei, o tam reikalingas ir strateginis požiūris į mokslo vadybą ir plėtrą.

Šis tyrimas apima tik nedidelę formaliosios mokslo komunikacijos – mokslo populiarinimo – dalį, nes analizei pasirinkti tik periodinių leidinių straipsniai, todėl siekiant susidaryti visuminį lyčių studijų mokslo populiarinimo vaizdą reikia ištirti mokslo populiarinimą interneto portaluose, mokslo populiarinimo festivaliuose, renginiuose ir kitose erdvėse. Šio straipsnio autorės atlikti formaliosios lyčių studijų mokslo komunikacijos tyrimai (socialinių mokslų krypties mokslo žurnalų bei mokslo žurnalo „Lyčių studijos ir tyrimai“) ir šis tyrimas tarpusavyje yra susiję ir nuosekliai atskleidžia lyčių studijų mokslo komunikacijos raiškas bei turi aiškų tęstinumą.

1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://pus.sagepub.com/content/20/1/48.full.pdf+html>>.

BUCCH, M. (2008) Of deficits, deviations and dialogues. Theories of public communication of science. In

Handbook of public communication of science and technology [žiūrėta 2016 m. sausio 9 d.]. Prieiga per internetą: <https://moodle.ufsc.br/pluginfile.php/1485212/mod_resource/content/1/Handbook-of-Public-Communication-of-Science-and-Technology.pdf>.

BURNS, T. W.; O'CONNOR, D. J.; STOCKLMEYER, S. M. (2003). Science Communication: A Contemporary Definition. *Public Understanding of Science*, no. 12, p. 183–202.

GEOFFREY, Th.; DURANT, J. (1987). Why should we promote the public understanding of science? *Scientific Literary Papers: A Journal of Research in Science, Education and Research*, p. 1–14 [žiūrėta 2016 m. vasario 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://mirror.mitocw.sbu.ac.ir/courses/science-technology-and-society/sts-014-principles-and-practice-of-science-communication-spring-2006/readings/durant_promote.pdf>.

LEWENSTEIN, B.; BROSSARD, D. (2006). Assessing Models of Public Understanding In *ELSI Outreach Materials* [žiūrėta 2015 m. lapkričio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://ecommons.cornell.edu/bitstream/handle/1813/5242/Lewenstein%20and%20Brossard.2006.DOE%20final%20report.pdf;jsessionid=F2A70558785323BF4D43A5381A070E0E?sequence=1>>.

LEWENSTEIN, Bruce (2003). *Models of Public Communication of Science & Technology Version: 16 June 2003* [žiūrėta 2015 m. gruodžio 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://disciplinas.stoa.usp.br/pluginfile.php/43775/mod_resource/content/1/Texto/Lewenstein%202003.pdf>.

Lietuvos mokslo ir studijų sistemos būklės 2030 metais vizija „Mokslo Lietuva 2030“ / MOSTA. Vilnius, 2011. 8 p. [žiūrėta 2016 m. sausio 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.mosta.lt/images/documents/analize/trumprasciai/2011/moksloji_lietuva_2030.pdf>.

MANZIN, S. (2003). Effective Communication of Science in a Culturally Diverse Society. *Science Communication*, vol. 25, no. 2, p. 191–197 [žiūrėta 2016 m. sausio 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://scx.sagepub.com/content/25/2/191.full.pdf+html>>.

NEVINSKAITĖ, L.; ERIKSONAS, L.; JASELIŪNAS, E.; GEČIENĖ, I. (2007) *Mokslo populiarinimo poreikio analizė* [žiūrėta 2016 m. sausio 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/87_6abc0539206345710ee76c4883bc6f1e.pdf>.

PUPELIENĖ, J. (2015). *Mokslo komunikacija* [žiūrėta 2016 m. vasario 3 d.]. Prieiga per internetą:

<http://www.ku.lt/smf/files/2012/06/Mokslo_komunikacija_galutine.pdf>.

ROBERTS, M. R.; REID, G.; SCHROEDER, M.; NORRIS, S. P. (2013). The relationship of knowledge and attitudes to trust in science and technology. Causal or spurious? *Public Understanding of Science*, 2013 July, vol. 22, no. 5, p. 624–641 [žiūrėta 2016 m. sausio 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://pus.sagepub.com/content/22/5/624.full.pdf+html>>.

RUTH, A.; LUNDY, L.; TELG, R.; IRANI, T. (2005). Trying to relate: media relations training needs of agricultural scientists. *Science communication*, vol. 27 (1), p. 127–145 [žiūrėta 2016 m. sausio 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.glerl.noaa.gov/seagrant/ClimateChangeWhiteboard/Resources/Uncertainty/Mac1/ruth05PR.pdf>>.

Science and the public: a review of science communication and public attitudes toward science in Britain [žiūrėta 2015 m. gruodžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://pus.sagepub.com/content/10/3/315.full.pdf+html>>.

STUNDŽĖ, L. (2014). Formalioji lyčių studijų mokslo komunikacija: mokslo leidinio „Lyčių studijos ir tyrimai“ atvejo analizė. *Lyčių studijos ir tyrimai*, nr. 12, p. 46–58.

TAL, A.; WANSINK, B. (2016). Blinded with science: trivial graphs and formulas increase ad persuasiveness and belief in product efficacy. *Public Understanding of Science*, 2016 January, vol. 25, p. 117–125 [žiūrėta 2016 m. sausio 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://pus.sagepub.com/content/25/1/117.full.pdf+html>>.

TESTA, A. (2006). Dialogue with society. Communicating science. *A Scientist's survival kit* [žiūrėta 2016 m. sausio 17 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.pte.pl/pliki/2/21/7.%20EU_Scientist_survival_kit_2006.pdf>.

TREISE, D.; WEIGOLD, M. F. (2002) *Advancing science communication* [žiūrėta 2015 m. gruodžio 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://scx.sagepub.com/content/23/3/310.full.pdf+html>>.

WOLPERT, Lewis (2008). *Why is science „difficult“?* [žiūrėta 2016 m. sausio 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.pte.pl/pliki/2/21/7.%20EU_Scientist_survival_kit_2006.pdf>.

WOODWARD, K.; WOODWARD, S. (2015). Gender studies and interdisciplinarity. *Palgrave communications* [žiūrėta 2016 m. sausio 7 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.palgrave-journals.com/articles/palcomms201518>>.

GENDER STUDIES SCIENCE COMMUNICATION IN PERIODICALS (1992–2012)

Lijana Stundžė

S u m m a r y

Science helps to answer many questions while communication helps to ensure creation of new knowledge and its transformation to innovative products and services. Today, science is an inseparable part of society and science cannot exist without public attention, because it does not exist by itself. The modern society has to be informed to be able to use the research results and to make an informed and reasoned decision.

The aim of the article is to analyse the gender studies formal science communication in periodicals.

Generally, gender studies cover three main fields: gender, sex and sexuality; intersectionality and activism; and theoretical and methodological approaches. Gender studies is an integral part of various scientific fields: history, literature, sociology, law, communication, economics, environmental protection, and others.

The article discusses the importance of science communication; analyses theoretical aspects of science communication and presents research done on gender studies science communication in periodicals.

The study includes the following dimensions of analysis: topics of the publications, periodicals' nature,

institutional affiliation of the authors of the articles, and the leaders of science communication.

The analysis revealed that the most popular themes in the periodicals are: women's position in various contexts, women in science and education, women's NGO and women's movements. It should be noted, that the articles on gender studies topics distribution under thematic headings are inconsistent.

The investigation also revealed that 37 % of the articles on gender studies have been published in a specialized bulletin "Woman's World", in daily newspapers "Lietuvos aidas", "Lietuvos rytas", "Šiaurės Atėnai", and "Respublika".

To ensure efficient, consistent process of science communication, an integrated approach should be used: scientists should be interested in and motivated to present their research results to the public.

This study covers only a small part of formal science communication – scientist to society, in order to gain a holistic gender studies science communication picture, the science communication on Internet portals, popular science festivals, events and other spaces and environments needs to be explored.

[teikta 2016 m. vasario 25 d.]